

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Силабус курсу
«ВЧЕННЯ ПРО ҐРУНТОУТВОРЮВАЛЬНІ ПРОЦЕСИ»

Обсяг:	3 кредити ЄКТС / 90 годин
Семестр, рік	6, III
Дні, час, місце:	згідно з розкладом
Викладач:	Тригуб Валентина Іванівна; кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру
Контактний тел.	+38 (067) 936-2321
E-mail:	grunt.ggf@onu.edu.ua
Робоче місце	Одеса, пров. Шампанський, 2 геолого-географічний факультет, кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру (каб. 63, 64)
Консультації	Очні консультації: згідно з графіком, затвердженим на засіданні кафедри Онлайн-консультації: телефон, ZOOM.

КОМУНІКАЦІЯ

Спілкування в аудиторії за розкладом.

Інші види комунікації: група в Telegram, консультації за розкладом

e-mail: grunt.ggf@onu.edu.ua

телефон: +38 (067) 936-2321

соціальні мережі: Telegram

аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальний курс *«Вчення про ґрунтоутворювальні процеси»* є вибіркоким. Він дозволяє отримати поглиблені знання студентів про суть ґрунтоутворного процесу в умовах різних природних і природно-антропогенних екосистем, розкриває основні теоретичні, методологічні і прикладні аспекти вчення про ґрунтоутворення.

Предметом вивчення дисципліни є особливе природно-історичне тіло-система–ґрунт, зокрема аналіз загальної схеми ґрунтоутворення і типів ґрунтоутворного процесу; оцінки ролі різних видів ґрунтових мікро-, мезо і макропроцесів у становленні ґрунтового профілю; встановленні ролі елементарних ґрунтових процесів в розвитку і еволюції ґрунтів.

Пререквізити навчальної дисципліни. Лекційний курс та практично-семінарські заняття з курсу «Вчення про ґрунтоутворювальні процеси» викладаються після засвоєння студентами наступних обов'язкових дисциплін «Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів», «Біогеографія з основами екології» та ін.

Постреквізити навчальної дисципліни. Дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються після вивчення навчальної дисципліни «Вчення про ґрунтоутворювальні процеси», є в переліку вибіркоких: «Географія ґрунтів та земельні ресурси України», «Антропогенні ґрунти», «Охорона ґрунтів України», «Агроєкологія та екологічні функції ґрунтів» та ін.

Мета курсу – ознайомлення студентів з причинами і умовами виникнення, характером, механізмами розвитку та формами прояву основних груп ґрунтових процесів; оцінка ролі ґрунтових процесів у формуванні морфології профілю та властивостей різних типів ґрунтів, їх еволюції; засвоєння методики польової та лабораторної діагностики елементарних ґрунтових процесів для наукової класифікації ґрунтів, моніторингу ґрунтових властивостей і стану навколишнього природного середовища.

Завдання дисципліни – формування у студентів знань і поглядів на роль і місце ґрунтоутворювального процесу у формуванні педосфери та регіональних особливостей ґрунтів, що досягається освоєнням курсу чіткою та логічною послідовністю засвоєння знань щодо: загальної схеми ґрунтоутворення і типів ґрунтоутворювального процесу; оцінки ролі різних видів ґрунтових мікро-, мезо і макропроцесів у становленні ґрунтового профілю; ознайомлення з принципами класифікації ґрунтових процесів та їхньою роллю у формуванні типів ґрунтів; вивчення причин, умов і агентів розвитку основних груп ґрунтоутворювальних процесів; аналіз характеру прояву і механізмів розвитку елементарних ґрунтоутворювальних процесів; виявлення морфології елементарних ґрунтових процесів, їх фізичних і хімічних проявів та наслідків; встановлення ролі елементарних ґрунтових процесів в розвитку і еволюції ґрунтів; ознайомлення з сучасними методами польової та лабораторної діагностики ґрунтових процесів; набуття практичних навиків польової діагностики і класифікації ґрунтів за комплексом елементарних ґрунтових процесів.

Очікувані результати. У результаті вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- загальну схему ґрунтоутворення і принципи класифікації ґрунтових процесів;
- причини виникнення, агенти прояву та механізми розвитку елементарних ґрунтових процесів;
- хімізм окремих груп елементарних ґрунтових процесів;
- морфологічні ознаки, хімічні та фізичні прояви розвитку різних ґрунтових процесів їх екологічні наслідки;

вміти:

- в польових умовах діагностувати ґрунтові процеси та ступінь їхнього прояву;
- використовувати експериментальні дані для діагностики ґрунтових процесів;
- діагностувати і класифікувати ґрунти за комплексом елементарних ґрунтових процесів;
- оцінити екологічну складову розвитку ґрунтових процесів.

ОПИС КУРСУ

Методи і форми навчання:

Курс буде викладений у формі лекцій (26 год.) та практичних занять (20 год.), організації самостійної роботи студентів (44 год.), загальним обсягом 90 год, що становить 3,0 кредитів ЄКТС.

Основна підготовка студентів здійснюється на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення навчальної дисципліни. Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні (лекція, пояснення); наочні (демонстрація презентацій); практичні (практичні роботи); робота з навчальним посібником (під керівництвом викладача) та самостійна робота студентів.

Зміст навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Ґрунтоутворення та ґрунтоутворювальний процес.

Тема 1. Розвиток первинного ґрунтоутворювального процесу. Загальна схема і суть процесу ґрунтоутворення.

Тема 2. Стадійність, циклічність і направленість ґрунтоутворення. Винос і акумуляція при ґрунтоутворенні. Протилежні явища при ґрунтоутворенні.

Тема 3. Класифікація ґрунтових процесів. Типи ґрунтоутворення. Вік ґрунтоутворення. Гетерогенність і полігенетичність ґрунтів.

Тема 4. Ґрунтовий профіль. Класифікація ґрунтових профілів. Характер і форма переходу між генетичними горизонтами. Розподіл речовини у ґрунтовому профілі.

Тема 5. Типи генетичних горизонтів. Характеристика органогенних, елювіальних, ілювіальних, метаморфічних, гідрогенно-акумулятивних, глейових та турбаційних горизонтів.

Змістовий модуль 2. Елементарні ґрунтові процеси та їх роль у формуванні ґрунтів та їх властивостей.

Тема 6. Біогенно-акумулятивні ЕґП.

Тема 7. Гідрогенно- акумулятивні ЕґП.

Тема 8. Елювіальні ЕґП. Метаморфічні ЕґП.

Тема 9. Ілювіально-акумулятивні ЕґП. Антропогенні та деструкційні ЕґП.

Тема 10. Типи елементарних ґрунтових процесів в лісових ґрунтах.

Тема 11. Чорноземний процес ґрунтоутворення.

Тема 12. Солонцевий процес ґрунтоутворення. Процеси засолення та осолодіння.

Тема 13. Еволюція ґрунтоутворних процесів під впливом антропогенного чинника.

Перелік основної рекомендованої літератури

1. Папіш І.Я., Ямелинець Т.С. Практикум з картографії ґрунтів: Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 450 с.

2. Кіт М. Г. Морфологія ґрунтів. Основи теорії і практикум: Навчальний посібник – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232.

3. Позняк С.П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів: підручник. У двох частинах. Ч. 1 /С. П. Позняк. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 270 с.

4. Позняк С.П. Ґрунтознавство і географія ґрунтів: підручник. У двох частинах. Ч. 2 /С. П. Позняк. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 286 с.

5. Позняк С.П., Красеха Є.Н. Чинники ґрунтоутворення. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 400 с.

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю: усне опитування, оцінювання практичних занять та виконання індивідуальних завдань

Форми і методи підсумкового контролю: підсумковий контроль - залік.

Розподіл балів, які отримують студенти:

Рівень знань студента з кожного модуля оцінюється за 100 – бальною шкалою. Наведена таблиця визначає питому вагу оцінки з кожного модуля у загальній оцінці по дисципліні.

Поточний контроль													Контрольна роботи за змістовим модулем 1-2*	Сума балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	20	100
6	6	6	6	8	6	6	6	6	6	6	6	6		

T1, T2 ... T13 – теми змістових модулів

*Контрольна робота за змістовим модулем здійснюється у формі письмових тестових завдань після завершення вивчення всього навчального матеріалу (змістовних модулів 1-2). Тестові письмові завдання для модульної контрольної роботи складаються з 20 тестових завдань і відповідають змісту навчального матеріалу навчального курсу. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання студент отримує 1 бал.

Самостійна робота студентів.

Включає роботу з друкованими джерелами (підручниками, навчальними посібниками, нормативними документами), самостійне вивчення питань згідно програмі. Потребує від здобувачів вищої освіти самостійного вивчення, закріплення й поглиблення раніше здобутих і нових знань. Здобувачі вищої освіти повинні опрацювати теми, що заплановані для самостійної роботи:

Контроль СР відбувається у вигляді тестів, контрольних робіт, переліку обов'язкових ситуаційних завдань. Питання з тем, що відведені на самостійне вивчення, включені до контрольних заходів. Увесь обсяг СР містить завдання, які вимагають від студента систематичної самостійної роботи.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: У разі відсутності на контрольному заході, його можна перездати у час планової консультації. Перелік питань до підсумкового контролю міститься у робочій програмі дисципліни, яка розміщена на сайті факультету та у Google Class

Політика щодо академічної доброчесності:

Здобувач вищої освіти та лектор повинні дотримуватися академічної доброчесності згідно Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf>

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятним у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікронавушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо).

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: зниження результатів оцінювання поточного та підсумкового контролю; повторне проходження оцінювання; призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, контрольні роботи, тести тощо).

Політика щодо відвідування: відвідування лекцій – вільне, практичних занять – обов'язкове; запізнення не бажані. Бали за відвідування занять не нараховуються. Поважною причиною відсутності на заняттях вважається хвороба, що підтверджується довідкою від лікаря (лікарняним листом).

Мобільні пристрої: допускається використання смартфона, планшету або іншого пристрою з доступом до інтернет-мережі під час лекції або практичного заняття у випадках роботи з інформаційними джерелами та їх обговоренням (визначається лектором).

Поведінка в аудиторії: ділова та одночасно творчо-емоційна атмосфера на лекціях та практичних заняттях, під час контрольних заходів – зосереджена, без розмов та відволікань.